

Dr. Csongrády Béla írása Mustó János halálára

Mustó János 1934. január 27-én született a Nógrád megyei Lucfalván, a jórészt szlovákok lakta Cserhát völgyi településen. A kétnyelvűség, a kettős identitás egész életére szóló társadalmi, szociológiai beágyazottságot eredményezett számára. Anyai ágon a paraszti létforma hagyományait örökölte, bányakovács apja révén az ipari munkásság sorsát, életérzéseit is megismerhette, átélhette.

A középiskolát Budapesten végezte, ott tanult tovább a Képzőművészeti Főiskolán, ahonnan az Egri Pedagógiai Főiskolára került. Mesterei között – mások mellett – Barcsay Jenőt is számon tartotta, kortársai közül különösen Kondor Béla, Szalay Lajos és Varga Imre tettek nagy hatást markáns személyiségjegyeinek, összetéveszthetetlen hangú művészetének kialakulására, formálódására. Keleti és nyugati tanulmányútjain is mélyítette elméleti – főként filozófiai, művészet-történeti – ismereteit, mesterségbeli tudását, továbbfejlesztette európai orientációját, a világra való nyitottságát. Tanulmányait követően visszatért szülőföldjére, Salgótarjánban gyökeresedett meg. Az ipar, a vas, a szén városában megtalálta azt az inspiratív erőt, dinamizmust, szellemi közeget, amelyben kibontakozhatott művészte. Végleg ide kötötte a sorsát, olyannyira, hogy neyven évvel ezelőtt így fogalmazott: „Ez a város az én Firenzém.” Működött tanárként is, de hosszú évek óta szellemi szabadfoglalkozású művészként alkotott. Az 1960-as, '70-es, '80-as évek úgymond nagy képzőművész generációjának tagjaként lett az észak-magyarországi régió és egyáltalán a magyar képzőművészet ezen időszakának egyik kiemelkedő képviselője. Letette névjegyét a Magyar Képző-és Iparművészek Szövetsége, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete, a Magyarországi Szlovák Írók és Művészek Egyesülete és a Salgótarjáni Szlovák Kisebbségi Önkormányzat tagjaként is. Utóbbi minőségében a magyar-szlovák határmenti kapcsolatok kialakítása, fejlesztése érdekében is tevékenykedett.

Ugyanakkor fő feladatának – kimondva vagy kimondatlanul – küldetésének a művészetet, a festészetet tartotta. Kiállításokon – csoportosokon és egyénieken egyaránt – is csak időnként, meghatározott időpontokban, jól átgondolt céllal szerepelt. Hegytetői műtermében „rejtőzködése”, viszonylag ritka kitárulkozása egyrészt alkati tulajdonság volt, másrészt a műveire jellemző tematikából, stílusból fakadt. Ugyanis – ahogyan a kedvenc költője, József Attila – Mustó János is a mindenséggel mérte magát, következetesen, mondhatni megszállottan a világegészben, a „múlt-jelen-jövő, azaz a volt-van-lesz (vagy lehet) hármasságában” gondolkodott, univerzális, asztrálmítoszi jelképrendszerben alkotott, a költővel együtt vallotta: „Akár egy halom hasított fa, /hever egymáson a világ,/szorítja, nyomja, összefogja/egyik dolog a másikát/s így mindenik determinált.” S ez az egyetemesség-igény, sajátos szimbólumvilág időigényes elmélyülést, meditatív munkát kívánt.

Művészetének olyan általános jellemzői mint az őszinteség és az érzékenység a gyökerekkel, az ősök emlékével, a népelet élményeivel függnek össze. Erre utal például a „Nagyapa” című festménye és lényegében erről szól az „Életfa” című műve is, amely a magyarországi szlovákok budapesti székházában található. „Az életfa motívum ... megjelenik az „Én-te-ő” című festményen is, amely telis tele van szimbólumokkal, allegorikus alakokkal, pontosabb és magasabb értelmet ad az ábrázolt jelenetnek. Az életfa vagy keresztfa két szárának találkozása egy anyaméhet jelképez, ahol fejlődik a magzat. Az életfa tehát az ember lelki fejlődésének az állomásait, a megújulást, a termékenységet és a halhatatlanság vágyát hordozza magába, illetve a világegyetem s a világ felépítésének struktúráját mutatja. Egyúttal jelképezi mindazt, hogy én-te-ő, vagyis én is, te is és ő is, valamennyien meg-

másszuk a saját életfánkat, vagyis hordozzuk az életünk folyamán a saját magunk keresztjét.” – mondta Shah Gabriella, a Nógrádi Történeti Múzeum művészettörténésze a 2011-es novemberi kiállítást megnyitó beszédében. Mustó János figyelemre méltó alkotása a hat képből álló – Madách Imre tiszteletére „Az ember tragédiája” jegyében fogant – monumentális, gondolatgazdag sorozat is, „amely nem illusztrációja Madách művének, hanem a művész önmagán átszűrve és a napút állomásain keresztül elemezve szól a mai kor emberéhez.” Fontos üzenetet hordoznak, a népek egymásrautaltságának eszméjét sugározzák a Bartók-képek is. „Ezt az eszmét igyekszem... szolgálni a zenében, ezért nem vonom ki magam semmiféle hatás alól, eredjen az szlovák, román, arab vagy bármiféle más forrásból. Csak tiszta, friss és egészséges legyen az a forrás.” – vallotta Bartók Béla és ugyanezt tette Mustó János is a végtelen küzdelemre készített ember látomásaiban, álmoképi vízióiban, amelyekben az elvont, úgymond intellektuális tartalom lírai hangütéssel, élvezhető, harmonikus színvilággal párosult.

Halálával egy újabb tekintélyes, rangos név, pótolhatatlan egyéniség került a nógrádi, a salgótarjáni képzőművészet veszteséglistájára „Természetesen nem mondtam el mindent... Akárhon nyúltam az „anyagba”, szálak tekeredtek az ujjamra. Hogyan készítek most, befejezésül tetszetős bogot belőlük? Akik a folytatást várják, azokat én is várom. Nekik ajánlom a munkámat.” – írta Illyés Gyula a „Puszták népe” epilógusaként. Akár Mustó János is mondhatná számot vetve hetvennyolc évre szabott életével, pályaképével. S köszönjük, amit nekünk ajánlott, amit ránk hagyott. A gyász óráiban és azokon túl is Madách Imre „Mózes”-ben kifejtett gondolatai szolgálhatnak vigaszul: „A szellem az csak, ami győzhetetlen, / Előtte minden más a porba dül.”

Mustó János temetése április 5-én, csütörtökön 17 órakor volt a salgótarjáni új köztemetőben. Isten nevében nyugodjon békében!